

Het geslacht *Aquilegia*

Nomenclatuur/etymologie

De wetenschappelijke naam *Aquilegia* heeft een interessante en tweeledige etymologische oorsprong die onderwerp is van discussie. De meest gangbare theorie is dat de naam is afgeleid van het Latijnse woord *aquila*, wat adelaar betekent. Dit verwijst naar de vorm van de bloemblaadjes, die met hun gebogen sporen doen denken aan de klauwen van een adelaar. Een andere theorie suggereert een afleiding van het Latijnse *aquam legere*, wat water verzamelen betekent, verwijzend naar de trechtervormige sporen waarin vocht (nectar) wordt opgevangen. In het Nederlands staat de plant bekend als Akelei. In de symboliek wordt de bloem soms geassocieerd met de duif (vanwege de gelijkenis van de bloem met vijf koppen van duiven die bij elkaar komen), wat leidde tot de Engelse naam Columbine (van *columba*, duif). Tegelijkertijd werd de bloem in de middeleeuwen soms geassocieerd met de zotskap vanwege de grillige vorm.

Taxonomie

Het geslacht *Aquilegia* is onderdeel van de Ranonkelfamilie. De taxonomische indeling is als volgt:

- Rijk: Plantae (Planten)
- Clade: Eudicotidae (Tweezaadlobbigen)
- Orde: Ranunculales
- Familie: Ranunculaceae (Ranonkelfamilie)
- Onderfamilie: Isopyroideae
- Geslacht: *Aquilegia*

Synoniemen

De geslachtsnaam *Aquilegia* is taxonomisch zeer stabiel. Er zijn weinig generieke synoniemen in gebruik voor het gehele geslacht. Historisch gezien zijn soorten soms ondergebracht bij andere geslachten, maar *Aquilegia* is de geaccepteerde wetenschappelijke naam.

Soorten en beschrijvingen

Het geslacht *Aquilegia* omvat circa 60 tot 70 soorten, verspreid over het noordelijk halfrond. Hieronder volgt een overzicht van de bekendste en meest beschreven wilde soorten. Let op: de taxonomie kan soms wijzigen.

- *Aquilegia alpina* (Alpenakelei): Inheems in de Alpen. Kenmerkt zich door grote, diepblauwe bloemen en een hoogte van 30 tot 80 cm.
- *Aquilegia atrata* (Donkere akelei): Komt voor in de Alpen en Apennijnen. Heeft donker purperviolette tot chocoladebruine bloemen en prominente meeldraden.
- *Aquilegia aurea*: Een soort met gele bloemen, inheems in Bulgarije en Macedonië.
- *Aquilegia barnebyi*: Inheems in de Verenigde Staten (Utah, Colorado). De bloemen zijn tweekleurig met perzikroze kelkbladen en gele bloembladen.
- *Aquilegia bernardii*: Een endemische soort uit Corsica met lichtblauwe bloemen.
- *Aquilegia bertolonii*: Een kleine, alpiene soort uit de zuidelijke Alpen met grote blauw-violette bloemen in verhouding tot de plant.
- *Aquilegia brevistyla*: Inheems in Noord-Amerika (Canada, Alaska). Kleine bloemen, blauw met wit/crème.
- *Aquilegia buergeriana*: Inheems in Japan. De bloemen zijn vaak wijnrood tot bruinig met geelachtige uiteinden.
- *Aquilegia caerulea* (Rocky Mountain-akelei): De staatsbloem van Colorado. Opvallende bloemen met lange sporen, blauwe kelkbladen en een wit hart.
- *Aquilegia canadensis*: Inheems in oostelijk Noord-Amerika. Rood met gele bloemen en rechte sporen, aangepast aan bestuiving door kolibries.
- *Aquilegia chrysantha*: Afkomstig uit het zuidwesten van de VS en Mexico. Bekend om zijn heldergele bloemen met zeer lange sporen.
- *Aquilegia desertorum*: Een soort uit het zuidwesten van de VS en Mexico met kleine rode en gele bloemen.
- *Aquilegia dinarica*: Endemisch in de Dinarische Alpen, met tweekleurige blauw en witte bloemen.
- *Aquilegia discolor*: Een dwergsoort uit Spanje met blauwe kelkbladen en witte bloembladen.
- *Aquilegia ecalcarata*: Afkomstig uit China. Uniek omdat deze soort geen sporen heeft (soms ingedeeld in geslacht *Semiaquilegia*). Bloemen zijn paars-rose.
- *Aquilegia einseleana*: Een kleine soort uit de Alpen met violet-blauwe bloemen.
- *Aquilegia elegantula*: Uit het westen van Noord-Amerika, met rode en gele bloemen.
- *Aquilegia eximia*: Inheems in Californië. Grote, hangende rode bloemen met oranje-gele details.
- *Aquilegia flabellata* (Waaivormige akelei): Uit Japan en Korea. Compacte groei, blauw-paarse bloemen, vaak met wit.
- *Aquilegia flavescens*: Komt voor in de Rocky Mountains, met gele bloemen.
- *Aquilegia formosa*: Westelijk Noord-Amerika. Hangende bloemen in rood en geel/oranje.
- *Aquilegia fragrans*: Uit de Himalaya. Bloemen zijn wit tot bleek crème en geurend.
- *Aquilegia glandulosa*: Uit Siberië en Centraal-Azië. Grote blauwe bloemen met een wit hart, breed en open.
- *Aquilegia grata*: Endemisch in de Balkan (Bosnië), met rood-paarse bloemen.

- *Aquilegia jonesii*: Een zeer kleine dwergsoort uit de Rocky Mountains, blauwe bloemen, groeit op kalksteen.
- *Aquilegia kareliniana*: Centraal-Azië, paarse bloemen.
- *Aquilegia kitaibelii*: Uit de Balkan, paarsachtige bloemen met een geel hart.
- *Aquilegia laramiensis*: Zeldzame soort uit Wyoming (VS), crème-witte bloemen.
- *Aquilegia longissima*: Uit Texas en Mexico. Zeer lange gele sporen tot wel 15 cm lang.
- *Aquilegia micrantha*: Uit het zuidwesten van de VS, met kleine wasachtige bloemen in wit, crème of roze.
- *Aquilegia moorcroftiana*: Uit de Himalaya, lila tot paarse bloemen.
- *Aquilegia nigricans*: Uit Oost-Europa, donkerpaarse, bijna zwarte bloemen.
- *Aquilegia nivalis*: Een kleine soort uit de Himalaya.
- *Aquilegia olympica*: Uit de Kaukasus en Turkije. Grote bloemen, blauw met wit.
- *Aquilegia ottonis*: Uit Griekenland en Italië.
- *Aquilegia oxysepala*: Uit Oost-Azië, paars en geel/wit.
- *Aquilegia pancicii*: Endemisch in Servië, tweekleurig blauw en wit.
- *Aquilegia parviflora*: Uit Siberië en China, kleine paars-blauwe bloemen.
- *Aquilegia pubescens*: Uit de Sierra Nevada (Californië), grote rechtopstaande bloemen in crème, geel of roze.
- *Aquilegia pyrenaica*: Uit de Pyreneeën. Lage plant met relatief grote blauwe bloemen.
- *Aquilegia rockii*: Uit China en Tibet, diep paars-blauwe bloemen.
- *Aquilegia saximontana*: Dwergsoort uit de Rocky Mountains, blauw en crème.
- *Aquilegia scopulorum*: Uit Nevada en Utah, blauw tot paarse bloemen met lange sporen.
- *Aquilegia sibirica*: Uit Siberië. Lilablauwe tot witte bloemen.
- *Aquilegia skinneri*: Uit Mexico. Groen-gele bloemen met zeer lange rode sporen.
- *Aquilegia thalictrifolia*: Uit de Alpen, met fijn blad dat lijkt op *Thalictrum*.
- *Aquilegia transsilvanica*: Uit de Karpaten, blauwe bloemen.
- *Aquilegia viridiflora*: Uit Azië. Opvallende groene tot chocoladebruine bloemen, geurend.
- *Aquilegia viscosa*: Uit Frankrijk, kleverige stengels.
- *Aquilegia vulgaris* (Wilde akelei): De meest bekende Europese soort. Violetblauwe, roze of witte bloemen met haakvormige sporen.
- *Aquilegia yabeana*: Uit Japan. Diep purperen bloemen.

Familie

Aquilegia behoort tot de familie *Ranunculaceae*, ook wel bekend als de Ranonkelfamilie. Deze familie omvat veel bekende tuinplanten zoals *Clematis*, *Delphinium* en *Helleborus*.

Voorzitter: voorzitter.nrv@gmail.com

Website: nrvwebsite.nl

Secretariaat: secretariaat.nrv@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/505404964892414>

Webmaster: webmasternrv@gmail.com

Hoogte

De hoogte varieert sterk per soort. Alpiene dwergsoorten zoals *Aquilegia jonesii* of *Aquilegia saximontana* worden slechts 5 tot 15 cm hoog. De meer gangbare soorten zoals *Aquilegia vulgaris* bereiken een hoogte van 45 tot 90 cm. Sommige soorten, zoals *Aquilegia chrysantha*, kunnen onder ideale omstandigheden tot 120 cm hoog worden.

Bloemkleur

Het kleurenpalet van het geslacht *Aquilegia* is zeer breed. Oorspronkelijke wilde soorten vertonen kleuren variërend van diepblauw en paars (zoals *Aquilegia vulgaris*, *Aquilegia alpina*), tot heldergeel (*Aquilegia chrysantha*), rood met geel (*Aquilegia canadensis*, *Aquilegia formosa*), wit, roze en zelfs groen-bruin (*Aquilegia viridiflora*). Veel soorten zijn tweekleurig, waarbij de kelkbladen een andere kleur hebben dan de bloembladen (de sporen).

Bladkleur

Het blad van *Aquilegia* is over het algemeen blauwgroen tot grijsgroen van kleur. Het blad is samengesteld en dubbel of drievoudig geveerd, wat het een varenachtige, delicate uitstraling geeft. De onderkant van het blad is vaak lichter van kleur.

Bloeiperiode

De meeste soorten bloeien in het late voorjaar tot de vroege zomer. Op het noordelijk halfrond ligt de piek van de bloei in de maanden mei en juni. Sommige soorten kunnen bij vroegtijdig terugknippen een tweede, bescheiden bloei geven in de nazomer.

Standplaats

In het wild groeien veel *Aquilegia*-soorten in bosranden, bergweiden en langs beken. In de tuin prefereren ze een standplaats in de halfschaduw tot zon. Soorten uit warmere gebieden verdragen vaak meer schaduw, terwijl alpiene soorten meer zon nodig hebben maar wel een koele wortelzone wensen. De bodem moet humusrijk en vochthoudend zijn, maar absoluut goed waterdoorlatend om wortelrot te voorkomen.

Herkomst

Het geslacht is inheems in de gematigde streken van het noordelijk halfrond. Ze komen wijdverspreid voor in Europa, Azië en Noord-Amerika. Noord-Amerika herbergt een grote diversiteit aan soorten met lange sporen, aangepast aan bestuiving door vogels en vlinders.

Soort gewas

Aquilegia is een vaste plant (*herbaceous perennial*). De planten zijn over het algemeen kortlevend (3 tot 5 jaar), maar zaaien zich in geschikte omstandigheden gemakkelijk uit. Alle delen van de plant, en met name de zaden en wortels, zijn giftig bij inname door de aanwezigheid van cardiogene toxines.

Vermeerderingswijze

De belangrijkste vermeerderingswijze is via zaad. *Aquilegia* kruist zeer gemakkelijk; als er verschillende soorten bij elkaar staan, zijn de zaailingen zelden soortecht. Vermeerdering door

scheuren of delen is mogelijk bij oudere planten, maar is vaak lastig omdat de planten een diepe penwortel hebben die slecht herstelt van verstoring.

Klimaatzone

De winterhardheid varieert per soort, maar de meeste in de handel verkrijgbare en wilde soorten zijn goed winterhard. Ze vallen doorgaans in USDA zones 3 tot 9. Alpiene soorten zijn zeer koudebestendig.

Insecten

De bouw van de bloem bepaalt welk insect (of dier) de bestuiver is. Europese en Aziatische soorten met kortere, gebogen sporen (zoals *Aquilegia vulgaris*) worden voornamelijk bestoven door hommels. Noord-Amerikaanse soorten met lange, rechte sporen (zoals *Aquilegia canadensis*) zijn geëvolueerd voor bestuiving door kolibries of pijlstaartvlinders (bijvoorbeeld *Aquilegia longissima*).

Bronvermelding

<https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:33068-1>

<https://www.rhs.org.uk/plants/aquilegia>

<https://www.missouribotanicalgarden.org/PlantFinder/PlantFinderDetails.aspx?taxonid=286196>

https://fs.usda.gov/wildflowers/plant-of-the-week/aquilegia_canadensis.shtml

<https://www.botanical.com/botanical/mgmh/c/columb87.html>

Samenvatting

Onderwerp	Resultaat
Nomenclatuur/etymologie	<i>Aquila</i> (adelaar) of <i>aquam legere</i> (water verzamelen). NL: Akelei.
Taxonomie	Familie: Ranunculaceae, Geslacht: <i>Aquilegia</i> .
Synoniemen	Weinig generieke synoniemen; taxonomisch stabiel geslacht.
Soorten en variëteiten	Circa 60-70 soorten waaronder <i>A. vulgaris</i> , <i>A. alpina</i> , <i>A. chrysantha</i> , <i>A. canadensis</i> , <i>A. flabellata</i> .
Familie	Ranunculaceae (Ranonkelfamilie).
Hoogte	15 cm (dwergsoorten) tot 120 cm (hoge soorten).
Bloemkleur	Blauw, paars, rood, geel, wit, roze, groen, vaak tweekleurig.
Bladkleur	Blauwgroen tot grijsgroen, varenachtig samengesteld.
Bloeiperiode	Laat voorjaar tot vroege zomer (mei-juni).
Standplaats	Halfschaduw tot zon, humusrijke en goed doorlatende grond.
Herkomst	Noordelijk halfrond (Europa, Azië, Noord-Amerika).
Soort gewas	Kortlevende vaste plant, giftig.
Vermeerderingswijze	Zaad (kruist makkelijk), soms deling (lastig door penwortel).
Klimaatzone	USDA zones 3 tot 9 (meestal goed winterhard).
Insecten	Hommels, vlinders, pijlstaartvlinders (en kolibries in Amerika).